

Valtakunnallinen sosiaali- ja terveysalan
eettinen neuvottelukunta ETENE

7.2.2012

STM/Kirjaamo

ETENEn kommentit 23.1.2012 päivättyyn luonnokseen hallituksen esitykseksi Eduskunnalle päihdehuoltolain muuttamisesta siten, että raskaana oleva nainen, jonka päihteiden käytöstä on ilman käytön keskeytystä ja asianmukaista hoitoa aiheuttamassa sikiölle terveysvaara, voitaisiin määrätä hoitoon hänen tahdostaan riippumatta

ETENE käsitteli asiaa 7.2. kokouksessaan ja toteaa alkoholihaittojen olevan merkittävä sikiöaikaisten eriasteisten vaurioiden aiheuttaja. Kuten hallituksen esityksessä todetaan, alkoholin käytön turvaraja sikiön terveyden kannalta on koko raskausajan kestävä täysraittius. Tämän vuoksi on vaikea säätää rajaa naisen alkoholin käytölle raskausaikana, joka oikeuttaisi hänen määräämistään tahdosta riippumattomaan hoitoon hänen kieltäytyessään tarjotusta hoidosta.

ETENE kuitenkin katsoo, että lain avulla saadaan enemmän huomiota alkoholin käytön vaaroihin raskaudenaikana ja lain olemassa olo itsessään kertoo näiden vaarojen vakavuudesta. Lain suurin merkitys syntyvien lasten terveyden kannalta voikin lopulta olla tämän yleisestävyyden toteutuminen. Tästä huolimatta ETENE näkee ongelmallisen tahdonvastaisen hoidon käytön käytännön tilanteissa. Ne vähäiset kokemukset syntyvien lasten terveyden suojelun kannalta, joita muualla on tahdonvastaisen hoidon käytöstä, ovat osoittaneet, että vapaaehtoisin keinoin on saavutettu yhtä hyvä lopputulos. Tämä todetaan myös hallituksen esityksessä. Lakiluonnoksessa myönteistä on se, että siinä korostetaan yhteistyötä naisen ja häntä hoitavan tahon välillä ja jatkuvaa pyrkimystä vapaaehtoisuuteen hoidossa.

Raskaana olevan naisen määrääminen tahdonvastaiseen hoitoon päihteiden käytöstä aiheutuvan mahdollisen sikiön terveysvaaran vuoksi on voimakas puuttuminen hänen itsemääräämisoikeuteensa. Hallituksen esityksessä todetaankin, että kyseessä on viimeinen keino, kun kaikki vapaaehtoisuuteen perustuvat keinot on käytetty. ETENE korostaakin sen keskeisyyttä, että raskaana olevien päihteitä käyttävien naisten ja syntyvien lasten tarpeita vastaavia vapaaehtoisuuteen perustuvia palveluja on koko maassa tarjolla ja että niiden tarjoamisen kynnys ei ole liian korkealla. Tällä hetkellä tämä ei toteudu, vaan alueelliset erot ovat suuria hoidon ja palvelujen saatavuudessa ja laadussa.

Luonnoksessa hallituksen esitykseksi 1 a luku, 9a§ hoitoon määräämisen edellytyksistä muotoilu ”jos on ilmeistä” jättää paljon harkinnanvaraa lääkärille. Koska kyseessä on voimakas puuttuminen naisen itsemääräämisoikeuteen sikiön terveyden suojelun perusteella, ETENEn käsityksen mukaan olisi tärkeää muotoilla hoitoon määräämisen kriteeri yksiselitteisemmin.

ETENE kiinnittää myös erityistä huomiota siihen, että neuvoloissa työskentelevien tulee saada riittävät ammatilliset valmiudet kohdata, hoitaa ja ohjata eteenpäin vapaaehtoiseen hoitoon raskaana olevia naisia, jotka käyttävät päihteitä. Tuoreen suomalaisen

tutkimuksen mukaan päihteitä käyttävät raskaana olevat naiset pelkäsivät yhteydenottoa neuvolaan monesta eri syystä, yksi niistä oli kokemus työntekijöiden heitä väheksyvistä asenteista (Leppo A. Precarious Pregnancies : Alcohol, drugs and the regulation of risks, Helsingin yliopisto 2012). Samoin sosiaalitoimissa lastensuojelussa työskentelevien osaaminen, asenteet ja riittävät resurssit ovat keskeisiä sikiön ja syntyvän lapsen edun kannalta. Olennaista on myös näiden eri tahojen suunnitelmallisen ja tavoitteellisen yhteistyön varmistaminen. Kaikessa vapaaehtoisuuteen perustuvassa hoidossa ja myös mahdollisessa tahdonvastaisessa hoidossa on varmistettava se, että se vahvistaa naisen kykyä huolehtia syntyvästä lapsestaan.

Suomalainen äitiys- ja lastenneuvolajärjestelmä on kansainvälisestikin tarkastellen ainutlaatuinen palvelu. Sen kautta ohjataan raskaana olevia naisia tarvittaessa päihdepalveluihin. Neuvolajärjestelmä on rakennettu tukemaan raskaana olevien naisten terveyttä, sikiöaikaista terveyttä ja syntyvien lasten terveyttä sekä hyvinvointia. Myöhemmin toiminta on ulotettu myös tuleviin isiin. Päihdehaittojen onnistunut ehkäisy tulee naisen ja syntyvän lapsen terveyttä ja antaa lapselle mahdollisuuden parempiin kasvuedellytyksiin. Päihdehaittojen ehkäisy raskauden aikana ei kuitenkaan ole vain terveydenhuollon tai päihdehuollon tehtävä. Alkoholin käyttö on osa kulttuuriamme ja sen näkyvyys on jatkuvasti lisääntynyt. Tähän puuttuminen tupakkamainonnan ja tupakan julkisen käytön rajoittamisen tapaan antaisi selkeän viestin alkoholin käyttöön liittyvistä vastuista ja vaaroista.

Neuvottelukunnan puolesta

Varapuheenjohtaja

Raimo Sulkava

Pääsihteeri

Päivi Topo

Tiedoksi STM/sosiaali- ja terveystieteiden osasto
STM/peruspalveluministeri

